

A KÖZPONTI KÖLTSÉGVETÉS FŐ BEVÉTELEI FEJEZET 2009. ÉVI KÖLTSÉGVETÉSE

1. CÍM: VÁLLALKOZÁSOK KÖLTSÉGVETÉSI BEFIZETÉSEI

1/1. ALCÍM: TÁRSASÁGI ADÓ

A 2009. évi költségvetési előirányzat a társasági adó címén 540,4 milliárd forint bevétellel számolt. Ezzel szemben a tényleges bevétel 385,5 milliárd forint lett, amely 154,9 milliárd forinttal, 28,7%-kal kevesebb a tervezettnél. A bevétel elmaradását elsősorban a vártnál nagyobb gazdasági visszaesés okozta, amely - a vállalkozások eredményének mérséklődése miatt - a befizetések jelentős csökkenésében, és a kiutalások növekedésében jelentkezett, ugyanis 2008-ban az adózók a korábbi éveket meghaladóan fizették túl a tényleges adókötelezettségüket.

A központi költségvetésnek az előző esztendőhöz képest 102 milliárd forinttal, 20,9%-kal kevesebb bevétele származott a társasági adóból. A bruttó társasági adófizetés összege 2009-ben 525,1 milliárd forint volt, amely a bázisidőszakhoz viszonyítva 67,7 milliárd forintos, 11,4%-os csökkenést jelent.

Az egyes hónapokban (kivétel a december) jelentkező befizetés elsősorban a vállalkozások által, a korábbi évek teljesítménye alapján megállapított és bevallott, illetőleg megfizetett társasági adóelőlegből áll. Itt szükséges kiemelni, hogy 2009-ben jelentősen növekedett az adóelőleg mérséklését kérő adózók száma, illetőleg a mérséklés összege: míg 2008-ban 31,3 milliárd forint, 2009-ben már 49,2 milliárd forint adóelőleget törölt az adóhatóság, amely érdemben hozzájárult az előirányzattól elmaradó 2009. évi teljesítésben.

A naptári évvel azonos üzleti évet alkalmazó adózóknak 2009. május 31-éig kellett a 2008. évről szóló adóbevallásukat benyújtani, s ezen időpontig kellett befizetniük a 2008. évhez kapcsolódó tartozásukat. Az adóhatóság által feldolgozott bevallásokban a az éves elszámolással kapcsolatos befizetés összege 33,7 milliárd forint volt, amely az előző évben megjelenő 36,8 milliárd forintos befizetéshez képest 3,1 milliárd forintos, 8,4%-os csökkenést jelent.

A társasági adóelőleg-fizetés és a feltöltés rendjéből fakadóan a decemberi bevétel 2009-ben is kiemelkedő volt, ekkor 132,6 milliárd forint került átutalásra a központi költségvetésbe, amely azonban 41,6 milliárd forinttal, 23,9%-kal kevesebb, mint a 2008. év decemberében befolyt adó összege. A decemberi bevételen belül a feltöltés becsült összege 100,7 milliárd forint volt, szemben a 2008. év decemberében megjelent mintegy 133 milliárd forintos feltöltéssel: a feltöltés csökkenése 32,3 milliárd forint, illetőleg 24,3%.

A naptári évvel azonos üzleti évet alkalmazó vállalkozások 2009. május 31-étől igényelhetik vissza a 2008. évhez kapcsolódó túlfizetésüket. A feldolgozott bevallások adatai szerint az adózók által az előző adóévvvel összefüggésben visszaigényelt adó 2008 és 2009 között 122,8 milliárd forintról 176,2 milliárd forintra emelkedett, a növekedés 53,4 milliárd forint, 43,5%. A bevallott visszaigényléssel

szemben a pénzforgalomban ténylegesen megjelenő kiutalás összege a 2009. évben 139,6 milliárd forint volt, amely 34,3 milliárd forinttal, 32,5%-kal több a 2008. évi összegnél. A vállalkozások részére 2009-ben megvalósított kiutalás a legnagyobb összegben júliusban (39,4 milliárd forint, a 2008. évhez viszonyítva 30%-os növekedés) és augusztusban (39,9 milliárd forint, a 2008. évhez viszonyítva 86,9%-os növekedés) jelentkezett. A 2009. évben is megfigyelhető volt, hogy egyes vállalkozások az egyébként részükre járó visszaigénylést a tárgyévben esedékes adóelőlegbe, feltöltésbe beszámították, s így a bevallottnál kevesebb adóelőleget, feltöltést fizettek.

Az adóterhelés egy makroszintű mutatója, a GDP-arányos adóbevétel 2008 és 2009 között 1,8%-ról 1,5%-ra csökkent. Az adózás előtti nyereségre vetített fizetendő társasági adó (átlagos adóterhelés) a két időszak között lényegében nem változott, mindkét évben 7,4% volt.

1/2. ALCÍM: TÁRSAS VÁLLALKOZÁSOK KÜLÖNADÓJA

A 2009. évi költségvetési törvény a társas vállalkozások különadója címén 195,3 milliárd forint bevételt irányzott elő. A tényleges adóbevétel 156,9 milliárd forint volt, amely az előirányzathoz viszonyítva 38,4 milliárd forintos, 19,7%-os elmaradást mutat. Ennek hátterében – hasonlóan a társasági adóhoz – elsődlegesen a várakozást felülmúló gazdasági visszaesés áll: csökkentek a befizetések és növekedtek az előző évvel kapcsolatos visszaigénylések (kiutalások).

A társas vállalkozások különadójából származó költségvetési bevétel a 2008. évi 200,5 milliárd forintról 2009-ben 156,9 milliárd forintra csökkent, amely 43,6 milliárd forintos, 21,8%-os mérséklődést jelent: a bruttó befizetések 22,8 milliárd forinttal, 10,7%-kal csökkentek, míg a kiutalások 20,8 milliárd forinttal, 156,5%-kal emelkedtek.

A 2008. év elszámolásával kapcsolatban – a 2008. évről 2009-ben benyújtott adóbevallásokban – a vállalkozások 13,3 milliárd forint befizetendő és 53,9 milliárd forint visszaigényelhető különadóról adtak számot. Így a befizetések és a kiutalások egyenlege -40,6 milliárd forint volt, amely 27,7 milliárd forinttal meghaladta az előző évben beadott bevallásokban feltüntetett -12,9 milliárd forintos egyenleget, s érdemben hozzájárult a különadóból származó költségvetési bevétel 2009-ben tapasztalt csökkenéséhez.

A befizetések csökkenése irányába ható tényező volt, hogy az adóalanyok – hasonlóan a társasági adóhoz – sok esetben kérték a negyedévekre előírt adóelőlegeik törlését, csökkentését: a 2009. évben ilyen jogcímen 18,5 milliárd forint adóelőleg törlése történt, szemben a 2008. évi 9,7 milliárd forinttal.

A különadóból származó költségvetési bevétel havi/negyedéves teljesülése (szezonálitása) lényegében követi a társasági adóban megfigyelhető tendenciát, és amelynek kiemelkedő jellegzetessége, hogy – az év végén esedékes feltöltés következtében – a decemberi bevétel súlya döntő: 2009-ben az utolsó hónapban folyt be az éves különadó-bevétel 43,6%-a (2008-ban a decemberi hónap bevételi részaránya 42% volt).

1/3. ALCÍM: HITELINTÉZETI JÁRADÉK

A hitelintézeti járadék esetében a 2009. évre előirányzott költségvetési bevétel 13 milliárd forint volt. A tervszámmal szemben a tényleges költségvetési bevétel 12,6 milliárd forint lett, amely 0,4 milliárd forinttal, 2,3%-kal kevesebb az előirányzatnál. A bevételi elmaradást elsősorban a 2009. évi adóalap tervezettnél alacsonyabb összege okozta. A költségvetés hitelintézeti járadékból származó bevétele 2008-ban és 2009-ben lényegében azonos volt. Az adófizetés rendjét követve a központi költségvetésnek a negyedéveket követő hónapokban, illetőleg decemberben jelentkezett érdemi bevétele a hitelintézeti járadékból.

1/4. ALCÍM: HITELINTÉZETEK ÉS PÉNZÜGYI VÁLLALKOZÁSOK KÜLÖNADÓJA

A hitelintézetek és pénzügyi vállalkozások különadója 2007-től megszűnt, így a 2009. évi költségvetés ezen a címen előirányzatot nem tartalmazott. Az adóhatóság a korábbi évek különadójának elszámolásával összefüggésben 2009-ben 0,4 milliárd forintot utalt ki a vállalkozások részére. A tárgyévi kiutalás a központi költségvetésben negatív bevételként jelent meg.

1/5. ALCÍM: CÉGAUTÓADÓ

A 2009. február 1-jétől új cégautóadó került bevezetésre, amelyből a központi költségvetésnek 18 milliárd forint bevétel keletkezett, tehát a 2009. évre tervezett 27 milliárd forint cégautóadó-bevétel 66,7%-ban teljesült. Az elmaradó bevétel elsősorban az adónem újszerűségének és az alacsony adófizetési hajlandóságnak tudható be.

1/6. ALCÍM: EGYSZERŰSÍTETT VÁLLALKOZÓI ADÓ

Az EVA-ból származó 2009. évi költségvetési bevétel az előző évhez viszonyítva 3,2 milliárd forinttal, 1,9%-kal növekedett. Az adóelőleg-fizetés és a feltöltés rendjéből következően az EVA-ból a negyedéveket követő hónapokban jelentkezik érdemi bevétel, illetőleg kiemelkedik a decemberi hónap, amelyben a IV. negyedévre vonatkozó adóelőleg mellett az éves várható adóra történő feltöltést is teljesíteni kell.

A GDP-arányos EVA-bevétel 2008 és 2009 között 0,6%-ról 0,7%-ra emelkedett. Az előzetes számítások szerint a 2009. évről mintegy 97 ezer adózó nyújt be adóbevallást az EVA-kötelezettségéről. Az egy vállalkozásra számított adóalap 2008 és 2009 között – szintén előzetes kalkulációk alapján – 6,7 millió forintról 7 millió forintra emelkedik.

1/7. ALCÍM: BÁNYAJÁRADÉK

Bányajáradék címen a 2009. évben 26,6 milliárd forint bevétel keletkezett a költségvetésnek. Ez az összeg 12,1 milliárd forinttal kevesebb az előző évi teljesítésnél és 6,9 milliárd forinttal alacsonyabb az előirányzott bevételnél is. A bányajáradék mintegy 91%-a a kőolaj és a földgáz kitermeléséből származik.

Az előző évhez viszonyított, illetve az előirányzathoz képest alacsonyabb bevétel több tényező eredőjeként alakult ki.

Csökkenést előidéző tényezők:

- kőolaj esetében a kitermelt mennyiség 2,1%-kal maradt el az előző évitől,
- a kőolaj éves átlagos fajlagos értéke 34%-kal a 2008. évi érték alatt maradt,

- a szerződés hatálya alá tartozó mezőkből kitermelt kőolaj után fizetendő bányajáradék mértéke a 2008. évi 12,3%-ról 2009. évben 12,2%-ra csökkent,
- a 2008. január 1. előtt termelésbe állított szénhidrogén mezőkön kitermelt kőolaj és földgáz esetében a bányajáradék mértékét a törvény 2009. január 23-i hatállyal 30%-ról 12%-ra csökkentette,
- a földgáz éves átlagos fajlagos értéke 31%-kal a 2008. évi érték alatt maradt,
- az 1998. január 1. előtt termelésbe állított mezőkből kitermelt földgáz után fizetendő bányajáradék mértéke 9%-kal csökkent,
- az alacsony világpiacon ár miatt 2009. évben nem érvényesült az un. tőzsdei felár,
- a szilárd ásványi nyersanyagok kitermelt mennyisége 2009. évben csak 86,5%-a volt az előző évinek.

Növekedést előidéző tényezők:

- földgáz esetében a járadékköteles mennyiség 11%-kal haladta meg az előző évit,
- a geotermikus energia energetikai célú felhasználása 4%-kal növekedett.

Bányajáradék fizetési kedvezményben 2009-ben két vállalkozó részesült: a Budapest Gyógyfürdői és Hévízei Zrt. és a MECSEK-ÖKO Környezetvédelmi Zrt. Ez összesen 50 ezer forint költségvetési bevétel kiesést jelentett.

1/8. ALCÍM: JÁTÉKADÓ-BEVÉTEL

2009. évben a központi költségvetés játékadó-bevétele 66,7 milliárd forint volt, amely az előirányzatnál 12,5%-kal, az előző évinél pedig 8,2%-kal kevesebb. A játékadó-bevétel csökkenésének oka az alapjátékok számának csökkenéséből adódott, ami meghatározóan a gazdasági válság hatása volt. A magyar szerencsejáték újkori történetében a piaci játékbevételek gyors növekedése csupán két alkalommal, 2004-ben és most 2009-ben torpant meg, illetve esett vissza.

A szerencsejáték piac szerkezete, résztvevői nem változtak, a piac maga azonban szűkült: csökkent a játéktermek, pénznyerő automaták, játékhelyek száma, játékkaszinók zártak be, az „újjáéledt” Bingó játék szervezése sem bizonyult gazdaságosnak.

A piac változatlanul kétpólusú maradt 2009. évben is: a monopolhelyzetben lévő állami szervező, a Szerencsejáték Zrt., valamint az év során pénznyerő automatákat üzemeltető, elszámolásra kötelezett, negyedéves átlagban 1200-1250 kis- és középvállalkozói társaság volt a szerencsejáték piac két legjelentősebb szereplője. Az ágazat teljesítményét, költségvetési befizetéseit alapvetően ezek tevékenysége és eredményei határozták meg. A szerencsejáték piaci résztvevők köre a játékkaszinók üzemeltetőivel és a lóversenyfogadás szervezőjével tekinthető teljesnek.

1/9. ALCÍM: ÖKOADÓ

1/9/1. Energia adó

2009. évben energia adó címén 13,2 milliárd forint bevétel származott a költségvetésnek, mely 24,2 milliárd forint befizetés és 11 milliárd forintot kitevő visszautalás eredőjeként adódott. Az adóbevétel az éves előirányzattól (15 milliárd forint) 1,8 milliárd forinttal (12%-kal) maradt el. Az előirányzattól való elmaradást a makrogazdasági feltételek romlása miatt lecsökkent ipari energiafelhasználás

indokolja. Az adóbevétel a bázishoz (14,8 milliárd forint) viszonyítva közel 1,7 milliárd forinttal (11%-kal) csökkent. A kiutalások befizetésekhez mért aránya némileg (1,3 százalékponttal) csökkent a bázisévhez képest. Az éven belüli lefutást tekintve megfigyelhető, hogy a nettó bevételek 1. félévben tapasztalt, bázishoz mért 6,7%-os csökkenése a 2. félévre közel 19%-os csökkenésbe fordult át. A csökkenés a földgáz felhasználás utáni befizetésekben jelentkezett markánsabban, ahol több mint 15%-os csökkenés volt megfigyelhető. Az elektromos energia utáni befizetések csak mintegy 1,5%-kal mérséklődtek. Az uniós jogharmonizáció jegyében 2009. január 1-jétől az energiaadó a szénre is kiterjed, adómértéke 2040 Ft/kg.

1/9/2. Környezetterhelési díj

A környezetterhelési díj címén 11,1 milliárd forint volt a befizetés, amelyből mindössze 0,4 milliárd forint visszatérítés történt, ezáltal a pénzforgalmi bevétel 10,7 milliárd forint lett. A teljesítés 1,2 milliárd forinttal meghaladta az előirányzatot. A 2008. évi 10,3 milliárd forint teljesítéshez képest 0,4 milliárd forintos növekedés figyelhető meg.

1/10. ALCÍM: EGYÉB BEFIZETÉSEK

Az egyéb befizetések jogcímen 2009-ben 21,7 milliárd forint volt a bevétel. Ez a teljesítés az előirányzatnak 70,1%-a, az előző évi bevételnek pedig 74,1%-a. Az elmaradás alapvetően az állami adóhatóság előre nem látható és nem várt - az Európai Közösségek Bírósága C-74/08. számú ügyben hozott ítéletével hozható összefüggésbe. 2009. október 20-ig, azaz a jogvesztő határidő leteltéig az állami adóhatóság 2 875 adózó 10 921 darab, az államháztartási támogatás miatt benyújtott önellenőrzési bevallást fogadott be. Ennek alapján a gazdálkodó szervezetek egyéb befizetései terhére kifizetett késedelmi kamat összege 2009. december végéig 10,2 milliárd forint összeget tett ki. Amennyiben az EK Bíróság ítélete kapcsán 2009. évben az állami adóhatóságnak nem kellett volna kamatot fizetnie, akkor az egyéb befizetések törvényi előirányzata 0,9 milliárd forinttal, 2,9%-kal túlteljesült volna.

1/11. ALCÍM: ENERGIAELLÁTÓK JÖVEDELEMADÓJA

A távhőszolgáltatáshoz kapcsolódó lakossági támogatás forrásának biztosítása érdekében 2009-ben lépett hatályba az energiaellátók jövedelemadója. A hatályos szabályozás szerint az energetikai vállalkozásoknak az energiaellátók jövedelemadóját 2009-ben és 2010-ben kell fizetniük. A jövedelemadót a korrigált adózás előtti eredmény után kell fizetni, 8%-os mértékben.

Az energiaellátók jövedelemadójából a 2009. évre vonatkozó költségvetési törvény 30 milliárd forint bevételt irányzott elő. A tényleges adóbevétel 24,2 milliárd forint volt, amely a költségvetési előirányzathoz képest 5,8 milliárd forintos, 19,4%-os elmaradást mutat. A költségvetési előirányzatnál kevesebb bevételt lényegében a vártnál erőteljesebb gazdasági visszaesés okozta: az adónemmel érintett vállalkozások eredménye a tervezettnél alacsonyabb volt. Tekintettel arra, hogy az energiaellátók jövedelemadójánál év közben nincs előlegfizetési kötelezettség, az éves adóbevétel lényegében decemberben realizálódott.

2. CÍM: FOGYASZTÁSHOZ KAPCSOLT ADÓK

2/1. ALCÍM: ÁLTALÁNOS FORGALMI ADÓ

2009. évben mintegy 2168,5 milliárd forint nettó áfa bevétele származott a költségvetésnek, ami 33,4 milliárd forinttal magasabb az előirányzatnál. A nettó áfa egyenleg a 3493,2 milliárd forintos bruttó befizetés (ebből 3189,4 milliárd forint az APEH és 303,8 milliárd forint a VPOP által beszedett áfa) és az 1324,7 milliárd forintos visszautalások eredőjeként adódik.

A 2009. évi bruttó áfa bevétel 3%-os, 109 milliárd forintos csökkenést mutatott a bázisidőszakhoz képest, az APEH egyenleg 2,6%-os, 86,2 milliárd forintos és a VPOP által beszedett áfa bevétel 7%-os, 22,8 milliárd forintos visszaesésének eredményeként. Az import áfa bevétel 15,3%-kal, 38,1 milliárd forinttal alacsonyabb, míg a dohánytermékek után beszedett áfa 19,8%-kal, 15,3 milliárd forinttal volt magasabb az előző évinél. A 2009. évi áfa kiutalások szintje 11%-kal, 163,4 milliárd forinttal esett vissza a bázishoz képest. Ezen tényezők eredőjeként a 2168,5 milliárd forintos tárgyidőszaki nettó áfa bevétel 2,6%-kal, 54,4 milliárd forinttal haladta meg a 2008. évi értéket.

A globális gazdasági válság hatása a hazai és a külső kereslet jelentős mérséklődésében, termeléseszkövekben, a mérséklődő fogyasztásban, beruházásokban, reálkeresetekben valamint a munkanélküliség emelkedésében nyilvánult meg. A GDP volumene 2009-ben 6,3%-kal, a háztartások végső fogyasztásának volumene 6,7%-kal, ezen belül a háztartások fogyasztási kiadása pedig 7,6%-kal csökkent. A közösségi fogyasztás 1%-kal nőtt, így a végső fogyasztás volumene összesen 5,7%-kal mérséklődött. A beruházások volumene 8,6%-kal a reálkereset pedig 2,4%-kal lett alacsonyabb. A belföldi felhasználás 11,5%-os zuhanását kizárólag a komoly kiviteli többlet tudta mérsékelni, ami az export importénál mérsékeltebb visszaesésének eredményeként adódott.

Az ipar belföldi értékesítésének volumene 12,6%-kal csökkent és 2009. év minden negyedévében mind a háztartások fogyasztási kiadásának, mind pedig a háztartások végső fogyasztásának folyóáras értékei 2-5%-kal a bázis szint alatt maradtak. Éves szinten a háztartások fogyasztási kiadása 3,7%-kal, a háztartások végső fogyasztása pedig 3,1%-kal csökkent folyóáron. A kiskereskedelmi forgalom (üzemanyag forgalommal együtt) folyóáron 3,7%-kal, míg a gépjármű- és járműalkatrész forgalom folyóáron 38,8%-kal esett vissza. A fogyasztás volumencsökkenését az éves átlagos 4,2%-os infláció csak részben kompenzálta. Az év első felében elsősorban az élelmiszerek és a háztartási energia áremelkedése volt átlag feletti, míg 2009. második felében az évközi adóváltozások hatására inkább a szeszesitalok, dohányárak és a szolgáltatások áremelkedése volt számottevő.

A kiutalások mértéke a gazdasági válság eredményeként minden negyedévben a bázisszint alatt alakult, de számottevő visszaesés leginkább az I-III. negyedévben volt tapasztalható. Ennek egyik oka, hogy az évközi áfa emelés hatása a kiutalások esetében a bevételekhez képest késleltetve – leginkább a IV. negyedévben – jelentkezett a bevallási rendszer következtében. Ezen túlmenően az export folyóáras csökkenése is negyedévről negyedévre mérséklődött. Az I. negyedévben 5,9%-kal, a II. és a III. negyedévben pedig már rendre 22,4%-kal és 12,8%-kal csökkent az áfa

kiutalások üteme a bázisidőszakhoz képest. A IV. negyedévben a visszaesés már csak 7,3 milliárd forint, 2,2% volt, amihez az is hozzájárult, hogy a C-74/08. számú Parat-ügyben született bírósági döntéshez kapcsolódóan az adózók október 20-áig nyújthattak be önrevíziót. Ennek keretében mintegy 37,1 milliárd forint áfa visszaigénylés bizonyult jogosnak, melyből 2009-ben 18,3 milliárd forintnyi került pénzforgalmilag rendezésre. Éves szinten a kiutalások összesen 163,4 milliárd forinttal, 11%-kal estek vissza az előző évhez képest. A beszerzést terhelő adó alapja a bázisnál szintén 11%-kal volt alacsonyabb.

2/2. ALCÍM: JÖVEDÉKI ADÓ

2009. évben jövedéki adó címén 868,8 milliárd forint bevétel származott a költségvetésnek. Ez a bevétel az éves előirányzatot 38,8 milliárd forinttal, 4,7%-kal haladja meg, a tavalyi évi teljesítést pedig 25,8 milliárd forinttal, 3,1%-kal lépi túl. A túlteljesülés elsősorban a dohánytermékek jelentős mértékű év végi, adóemelés megelőző készletezésének tudható be. A bevételek legnagyobb hányadát – több mint 56%-át – továbbra is az üzemanyagok utáni befizetések tették ki. A dohánytermékek után több mint 34%, a szeszesitalok és egyéb termékek után pedig mintegy 9% bevétel realizálódott. Ez a bázisévhez képest 2%-pontos átrendeződést jelent a dohánytermékek javára, 1-1 százalékponttal az üzemanyagok, valamint a szeszesitalok rovására.

A főbb termékcsoportok szintjén a bevételek részletesebben a következőképpen alakultak:

- Az üzemanyagok esetében az adóbevétel 489,3 milliárd forint volt, mintegy 4,1 milliárd forinttal, 0,9%-kal magasabb a bázisévi értéknél. A növekedés a befizetések – adóemelésnek köszönhető – 8 milliárd forintot kitevő élénkülésének és az elsősorban mezőgazdasági felhasználáshoz kapcsolódó visszatérítések 4 milliárd forintos emelkedésének eredményeként adódott. A bevételek közel 44%-át a benzin, 56%-át pedig a gázolaj utáni adóbevétel adta (mely közel 1 százalékpontos eltolódást jelent a gázolaj javára a bázisévhez képest, hasonlóan a megelőző időszak tendenciájához). A benzin árak az év során a bázishoz képest 4,5%-kal, a gázolaj árak pedig 13%-kal csökkentek. 2009. évben ugyanakkor – az előző évhez viszonyítva – a benzin szabadforgalma 2,8%-kal, a benziné 0,4%-kal csökkent, melynek háttérében a gyenge lakossági vásárlóerő mellett a vállalkozások üzleti lehetőségeinek beszűkülése, valamint a júliusi adóemelés miatti nemzetközi árverseny-képesség romlás állnak.
- A dohánytermékek jövedéki adóbevétele 298,2 milliárd forint volt, amely az előző évi értékhez képest 27,4 milliárd forinttal, 10,1%-kal magasabb. A bázisévhez hasonlóan a bevételek 93%-át a cigaretta, 7%-át pedig az egyéb dohánytermékek utáni adóbevétel adta. Az adóbevétel növekedése a 2009. január 1-jei és a 2009. július 1-jei adóemelések, valamint az év végi kiugró készletezés hatásának eredményeként adódott. A cigaretta szabadforgalma az év során 0,2%-kal növekedett, melyet nagyrészt a 2010. január 1-jei adóemelés megelőző nagymértékű készletezés magyaráz (a decemberi szabadforgalomba helyezések a megelőző év decemberéhez képest kiugró mértékben, közel 60%-kal emelkedettek). Az adóemelés megelőzően az adóalanyok a készletezési szabályok által megengedett

lehetőségeket kihasználva, októberben a tervezettnél 30 milliárd forinttal több adójegyet vittek el december havi fizetési kötelezettséggel, melyet 2009. év végéig szabadforgalomba is helyeztek. Eddig ilyen nagyságrendben történő készletezés nem volt tapasztalható.

- A szeszesitalok és egyéb termékek jövedéki adóbevétele 81,3 milliárd forint volt, mintegy 5,6 milliárd forinttal, 6,4%-kal alacsonyabb a bázisnál. A bevételek döntő része a tömény szesz és a sör után folyt be, előbbi 53%-os, utóbbi 43%-os részarányt képviselve (nagyjából hasonlóan a bázisévhez képest). A bevételek csökkenése az adóemelés, valamint a jelentősebb forgalomcsökkenés eredőjeként adódott. 2009. évben a sör (szárazanyag-tartalomban mért) szabadforgalma 8,5%-kal, míg a tömény szesz szabadforgalma mintegy 5,5%-kal esett vissza.

2/3. ALCÍM: REGISZTRÁCIÓS ADÓ

2009. évben regisztrációs adó címén 33,6 milliárd forint bevétel származott a költségvetésnek. Az adóbevétel az éves előirányzattól 48,5 milliárd forinttal, 59,1%-kal, az előző évi értéktől pedig 53,2 milliárd forinttal, 61,3%-kal maradt el. A nettó pénzforgalmi bevétel 38,1 milliárd forint befizetés és 4,5 milliárd forint visszautalás eredőjeként adódott.

A bevételek előirányzattól való elmaradása hátterében a 2008. év végén kibontakozó gazdasági válság okozta gépjármű kereslet visszaesés áll, mely 2009. év elejétől kezdett drasztikus méreteket ölteni. Az év egészében az új gépjárművek értékesítése a bázishoz képest mintegy 60%-kal, az import használt gépjárművéké pedig 50% körüli mértékben esett vissza. Ezzel összefüggésben visszaestek a regisztrációs adó befizetések, illetve a kereskedők előre fizetései is. A gazdasági- és hitelválság leginkább az autópiacon éreztette negatív hatását, a fizetőképes kereslet és a banki eszközfinanszírozás elapadásával drasztikus mértékben visszaesett a gépjármű kereskedelem, melyet a forint árfolyam romlása miatti importár- emelkedés, valamint az áfa kulcs emelés is negatívan érintett. Az új gépjárműveken belül főként az alacsonyabb adókategóriájú gépjárművek forgalma esett vissza. A visszautalások bázisévihez mért 2,8 milliárd forintos, 165%-os növekedése hátterében a hazai márkakereskedésekben a külföldiek által vásárolt gépjárművek számának növekedése áll, mely után külföldön történő forgalomba helyezés esetén visszajár a kereskedő által esetlegesen előre befizetett regisztrációs adó.

3. CÍM: LAKOSSÁG KÖLTSÉGVETÉSI BEFIZETÉSEI

3/1. ALCÍM: SZEMÉLYI JÖVEDELEMADÓ

A 2009. évre vonatkozó költségvetés személyi jövedelemadóból rögzített előirányzata 2062,4 milliárd forint volt.

A személyi jövedelemadóból 2009-ben ténylegesen befolyt költségvetési bevétel 1874,2 milliárd forint. A 2009. évi teljesítés az előirányzathoz viszonyítva 188,2 milliárd forintos, 9,1%-os elmaradást jelent. Az előzetes számítások szerint a tervtől való eltérésben több tényező játszott szerepet:

- a tervtől jelentősen elmaradó bérszint: 2009-ben a tervezettnél mintegy 480 milliárd forinttal volt alacsonyabb a bér- és keresettömeg tényleges összege, amelyben jelentős mértékben közrejátszott a gazdasági visszaesés (például a mozgó juttatások, a prémiumok, a jutalmak visszafogása formájában), illetőleg a közsféra bérpolitikájának módosítása (például a 13. havi juttatás átalakítása),
- a befizetések csökkenésében szerepet játszott továbbá a 2008. évhez kapcsolódó adó elszámolásával összefüggő befizetések visszaesése,
- 2009-ben közel 50 milliárd forint költségvetési bevételkiesést eredményezett az adótábla sávhatárának évközi módosítás keretében, visszamenőleges hatállyal történő, 1,9 millió forintra való emelése, amelyet a 2009. évi költségvetési előirányzat meghatározásánál még nem lehetett figyelembe venni,
- az adózók részére történő adókiutalások növekedése, amely elsősorban annak következménye, hogy 2009-ben az előző évvel összefüggésben több adózó nyújtott be visszaigénylést tartalmazó adóbevallást és az egy bevallásra jutó átlagos visszaigénylés összege is növekedett.

A központi költségvetésbe 2009. évben befolyt 1874,2 milliárd forintnyi személyi jövedelemadó-bevétel 124,6 milliárd forinttal, 6,2%-kal volt kevesebb a 2008. évi bevételnél. Az 1874,2 milliárd forintos nettó bevételen belül a bruttó befizetések összege 1997,8 milliárd forint (a 2008. évhez képest 111,4 milliárd forintos, 5,3%-os csökkenés), míg a kiutalások összege 123,6 milliárd forint (a 2008. évhez képest 13,2 milliárd forintos, 12%-os növekedés) volt.

A személyi jövedelemadóból származó költségvetési bevétel 2009-ben a folyóáras bruttó hazai termék 1,7%-os visszaesésénél erőteljesebben csökkent, így a személyi jövedelemadó-bevétel/GDP hányados 2008 és 2009 között 7,5%-ról 7,2%-ra mérséklődött, amely az elvonás visszaesését jelenti. A terhelés csökkenését igazolja az is, hogy – az előzetes számítások szerint – az összevont adóalapra vetített átlagos adóterhelés 2008 és 2009 között 18,7%-ról 17,7%-ra, 1 százalékponttal mérséklődött.

3/2. ALCÍM: EGYÉB LAKOSSÁGI ADÓK

2009. évben a költségvetésnek bérfőzési szeszadóból – az egyéb lakossági befizetésekkel együtt – 8,3 milliárd forint nettó pénzforgalmi bevétele származott, mely az éves előirányzatot 3 milliárd forinttal, 56,1%-kal haladta meg. Ebből 8,1 milliárd forintot tett ki maga a bérfőzési szeszadó és 0,2 milliárd forintot pedig az egyéb befizetések. Ez utóbbin belül a legnagyobb tétel a lakossági vámbefizetés, melynek összege 151 millió forint volt. Ezen túlmenően 41 millió forintot tett ki a VP Központi Bűnüldözési Parancsnoksága vámbevételi számlájára befolyt összeg, 22 millió forintot pedig a csatlakozás előtti vámbevételi számla egyenlege. Az adóbevétel a bázisnál 2,5 milliárd forinttal, 43%-kal magasabb. A szeszadó bázishoz viszonyított 2,8 milliárd forintos növekményét elsősorban a kedvező gyümölcsstermés és az alacsony felvásárlási árak miatt megnövekedett bérfőzetés, másodsorban az évközi adóemelés magyarázza. Az egyéb befizetések viszont az előző időszakhoz képest 0,3 milliárd forinttal csökkentek, elsősorban a VP Központi Bűnüldözési Parancsnoksága vámbevételi számlájára befolyt alacsonyabb bevételek miatt.

3/3. ALCÍM: MAGÁNSZEMÉLYEK KÜLÖNADÓJA

A 2009. évi költségvetés a magánszemélyek különadója címén 29,4 milliárd forint bevételt irányzott elő.

A 2009-ben ténylegesen befolyt különadó-bevétel 25,5 milliárd forint volt, amely 3,9 milliárd forinttal, 13,2%-kal kevesebb az előirányzatnál. Az előirányzathoz mutatózó bevételi elmaradást elsősorban a tervezettnél alacsonyabb jövedelemszint (adóalap) magyarázza.

A 25,5 milliárd forintos 2009. évi teljesítés 2,1 milliárd forinttal, 7,7%-kal kevesebb a 2008. év tényleges bevételénél, amely az adóalap csökkenését mutatja. A különadóból származó költségvetési bevétel 2009-ben tapasztalt visszaesésében szerepet játszott az is, hogy a különadó alkalmazásához rendelt éves jövedelemküszöb (amelyet meghaladó jövedelemtömegre az adót fizetni kell) 7 137 000 forintról 7 446 000 forintra emelkedett.

3/4. ALCÍM: LAKOSSÁGI ILLETÉKEK

Az illetékbecfizetésekben a központi költségvetésnek 112,2 milliárd forint bevétele származott, ami a 2008. évi bevételhez viszonyítva 18,8 milliárd forintos, 14,4%-os csökkenést, az előirányzathoz viszonyítva pedig 16,2 milliárd forint elmaradást mutat, s így 87,4%-os teljesítésnek felel meg.

A központi költségvetést 2009-ben az „illetékbélyegből” befolyt bevétel 100%-a, az APEH által beszédett illetékbevétel 50%-a illetve meg azzal a kitételrel, hogy az illetékbeszedéssel kapcsolatos költségekre – melyet korábban az illetékhivatal fenntartó önkormányzatok közvetlenül viseltek – a főváros területén képződött illeték 4%-át, a megye jogú városok és a megyék területén képződött illeték 8,5%-át a központi költségvetés visszatartja.

Az előző évhez képest bekövetkező bevétel-csökkenésen belül illetéknemenként jelentős az eltérés. Az öröklési illetékbevétel 1,8 milliárd forinttal, 35%-kal jelentősen csökkent, míg az ajándékozási illetékbevétel 0,6 milliárd forinttal, 44,2%-kal jelentősen növekedett. A visszterhes ingatlanátruházási illetékbevétel 7,9 milliárd forinttal, 12%-kal, a visszterhes gépjárműátruházási illetékbevétel 3,5 milliárd forinttal, 27%-kal, az eljárási illetékbevétel pedig 6,3 milliárd forinttal, 12,8%-kal csökkent 2009-ben az előző évhez képest. Mindezek arra mutatnak, hogy a gazdasági válság 2009. évben a prognosztizálnál erőteljesebben befolyásolta az illetékbevételeket. A válság a várhatónál erőteljesebben megmutatkozott – elsősorban az ingatlanforgalom és az ingatlanárak csökkenése miatt – a visszterhes vagyonszerzési illetékbevételekben, továbbá a gépjármű adás-vételek visszaesésével egyidejűleg a gépjármű vagyonszerzési illetékbevétel, valamint a gépjármű és egyéb okmányok kiállítása után fizetendő eljárási illeték csökkenésében. A gazdasági válság hatásán túlmenően az öröklési illetékbevételben éreztette hatását az I. rokonsági csoportba tartozó örökösöknek biztosított 20 millió forintos illetékalap-kedvezmény, valamint az eljárási illetékekben az alacsonyabb illetékű elektronikus cégeljárások elterjedése. A vártnál jelentősebb bevételcsökkenéshez hozzájárult – nem utolsósorban a lakosság jövedelmi helyzetének romlása miatt – a nagy számban kért fizetési könnyítés, valamint a kintlévőségek szintjének emelkedése.

4. CÍM: EGYÉB KÖLTSÉGVETÉSI BEVÉTELEK

4/1. ALCÍM: VEGYES BEVÉTELEK

Az egyéb költségvetési bevételek 2009-ben 39,9 milliárd forintot tettek ki, amely összetevői a következők szerint alakultak:

Az egyéb vegyes bevételekből mintegy 11,7 milliárd forint folyt be a központi költségvetésbe az időszak folyamán, ez közel két és félszerese az eredeti előirányzatnak. A korábbi költségvetési kiadásokból történő visszatérülésekkel kapcsolatban 4,8 milliárd forint bevétel származott a költségvetésnek, melyből az általános tartalék terhére az Áht. 26. §-ának (4) bekezdése szerinti visszafizetési kötelezettség mellett nyújtott támogatás visszafizetése 98,5 millió forintot tett ki. Az önkormányzatok 1,5 milliárd forint kamatot fizettek be a jogtalanul igénybe vett támogatások után. A korábban átutalt összegekből a felszámolók 11,6 millió forintot fizettek vissza. A különféle díjakból, bírságokból, késedelmi kamatokból származó 4,7 milliárd forintos bevétel jelentős részét a verseny-felügyeleti bírságok tették ki. Az állami kezességek vállalásához kapcsolódóan 2009-ben 768,1 millió forint összegű kezességvállalási díj folyt be a központi költségvetésbe, melynek legnagyobb részét a Nitrogénművek Zrt. által az egyedi és a jogszabályi állami kezességvállalások után együttesen fizetett – a tőkeösszeg 2%-ának megfelelő – 457,4 millió forint díj jelentette

A korábban lehívott egyedi és jogszabályi kezességekből, valamint viszontgaranciákból keletkező állami követelések érvényesítéséből 2009-ben együttesen 1,8 milliárd forint bevételt számolhatott el a költségvetés, mely alig haladta meg az előirányzat felét. A bevételek túlnyomó részét a Garantiqa Hitelgarancia Zrt. által behajtott 1,3 milliárd forint tette ki. A fennmaradó rész több kisebb tételből áll, amelyek közül nagyságrendileg kiemelhető az Agrárvállalkozási Hitelgarancia Alapítvány 228,2 millió forintos befizetése, valamint a Mehib Zrt. által behajtott 140,5 millió forint.

2009. augusztusától kezdve a magánnyugdíjrendszerből a társadalombiztosítási nyugdíjrendszerbe visszalépők után a nyugdíjpénztárak összesen 26,3 milliárd forintot fizettek be az államkasszába. A törvényi előírás szerint a visszalépő pénztártag magánnyugdíjpénztárral szembeni követelését a pénztár – pénzben, vagy értékpapírban - a Magyar Államnak adja át, melyet a központi költségvetésben az egyéb bevételek között kell elszámolni. 2009. július 9.-e és december 31.-e közötti időszakban összesen 69469 db visszalépési kérelem és 1823 db nyugellátás módosítására irányuló kérelem érkezett be a magánnyugdíjpénztárakhoz, melyből december 31-ig 45292 db, illetőleg 1017 db kérelem került elfogadásra. Ezen évközben keletkezett új bevételi jogcím az elsődleges oka az egyéb költségvetési bevételek jelentős túlteljesülésének, hiszen az előirányzat tervezésekor ilyen bevétellel még nem számolhattunk.

5. CÍM: KÖLTSÉGVETÉSI BEFIZETÉSEK

5/1. ALCÍM: KÖZPONTI KÖLTSÉGVETÉSI SZERVEK

A központi költségvetési szervektől származó befizetések 2009-ben összesen 65,5 milliárd forint összeget tettek ki, 60%-át a 2008. évi előirányzat-maradvány

terhére előírt befizetési kötelezettségből befolyt 39,3 milliárd forint adta. További jelentősebb bevétel a teljesen saját bevételből gazdálkodó intézmények részére meghatározott befizetési kötelezettségek (mintegy 17,8 milliárd forint) teljesítése, valamint az egyéb befizetések 8,4 milliárd forintja (SZMM 1,2 milliárd forint, IRM 3,7 milliárd forint, FVM 2,9 milliárd forint).

5/2. ALCÍM: HELYI ÖNKORMÁNYZATOK BEFIZETÉSEI

A helyi önkormányzatok befizetései címen 2009. évben a teljesítés 14,9 milliárd forint volt, ami a 6,5 milliárd forintos eredeti előirányzati összeg 228%-a. A túteljesítés oka a 2008. évi zárszámadás kapcsán a jogtalanul igényelt támogatások 2009-ben történt visszafizetése.

5/3. ALCÍM: ELKÜLÖNÍTETT ÁLLAMI PÉNZALAPOK BEFIZETÉSEI

A 2009. évi költségvetésről szóló törvény 65. § (3) bekezdése a Munkaerőpiaci Alapnak összesen 158,6 milliárd forint befizetési kötelezettséget határozott meg. A „Közcélu munkavégzés járuléktartaléka” cím előirányzatának terhére a befizetés összege 2,5 milliárd forinttal megemelkedett a hivatkozott törvény 65. § (4) bekezdésében meghatározottak alapján. Továbbá a Magyar Köztársaság 2009. évi költségvetéséről szóló 2008. évi CII. törvény módosításáról szóló 2009. évi CXVII. törvény a befizetési kötelezettséget 15 milliárd forinttal csökkentette. A befizetési kötelezettség összege ezáltal 146,1 milliárd forintra módosult, melyet az Alap teljesített.

7. CÍM: EGYÉB UNIÓS BEVÉTELEK

Az Egyéb uniós bevételek cím három tételből tevődött össze. Ide tartozik az Unió költségvetési bevételeit képező, Magyarországon beszedett ún. tradicionális saját források (vámok, cukorágazati hozzájárulások) 25%-a, amely a beszedési költségek fedezeteként a hazai költségvetést illeti.

7/2. ALCÍM: VÁMBESZEDÉSI KÖLTSÉG MEGTÉRÍTÉSE

A vámbeszedési költség megtérítése címen a magyar költségvetést megillető bevétel 2009-ben - némiképp a 8,1 milliárd forintos törvényi előirányzat alatt maradvány - 8 milliárd forintot ért el (ez a törvényi előirányzat 99%-os teljesítésének felel meg). A tétel alapjául szolgáló beszedett bruttó vám ugyanis 2009. évben 34,8 milliárd forint volt, ami az előző évi bruttó vámhoz képest 10%-kal alacsonyabb.

A tervezésnél az évenkénti folyamatos csökkenéssel jellemezhető átlagvám tendenciákon (miszerint az EU átlaghoz képest a magyar import nagyobb arányban tartalmaz alacsony vámtételű termékeket, illetve meghatározó a vámkedvezményrel érintett országokból származó forgalom aránya) túl a központi vámkezelés közösségi szabályokon alapuló bevezetése miatti forgalom átterelődés negatív hatása is figyelembe vételre került. A szabályváltozás hatása azonban a gyakorlatban nem jelentett kiesést, mert a gazdálkodók az elmúlt évben még nem kezdeményezték a vámszerveknél az új eljáráshoz szükséges engedély kiadását.

A bevételnek az előirányzattól való elmaradását elsődlegesen a gazdasági válság hatására bekövetkezett jelentős forgalomcsökkenés magyarázza (a vámmal érintett

kereskedelmi forgalom ugyanis a tervezetthez képest több, mint 20%-kal, az előző évhez viszonyítva 15,8%-kal csökkent), amit nem tudott ellensúlyozni a vámbeszedés hatékonyságának növelése, sem a fenti szabályváltozás forgalomátterelő hatására tervezett vámbevétel kiesés elmaradása. Az alacsonyabb teljesüléshez továbbá a visszafizetések magas értéke is hozzájárult (2009-ben ez 2,8 milliárd forintot, míg 2008-ban 1,7 milliárd forintot tett ki).

7/3. ALCÍM: CUKORÁGAZATI HOZZÁJÁRULÁS BESZEDÉSI KÖLTSÉG MEGTÉRÍTÉSE

Cukorágazati hozzájárulás beszédési költség megtérítése címén 2009-ben a magyar költségvetést 157 millió forint bevétel illette meg, amely minimálisan marad a tervezett 158,8 millió forintos előirányzat alatt (a törvényi előirányzat 98,9%-a). A különbség árfolyameltérésekből származik, mivel a tervezési 245,5 Ft/euró árfolyamhoz képest a termelési díjat végül 242,83 Ft/euró árfolyamon kellett megfizetni.

7/4 alcím: UNIÓS TÁMOGATÁSOK UTÓLAGOS MEGTÉRÜLÉSE

Az Uniós támogatások utólagos megtérülése soron 28,7 milliárd forint bevétel teljesült, mely az eredeti előirányzatnak csupán a fele. Ennek oka döntő részt a 4-es Metró beruházás részét képező 11 szerződéssel kapcsolatban az Európai Bizottság részéről felmerült közbeszerzési kifogás, melynek következtében a korábbi évek kiadásaira jutó, bevételként már elszámolt uniós forrás pénzügyi visszarendezése elkerülhetetlenné vált (14,5 milliárd forint). Ezen kívül a Nemzeti Vidékfejlesztési Terv zárása kapcsán a végső egyenleg-kifizetés elszámolására (7,6 milliárd forint) – az Európai Bizottság kései utalása miatt - nem került sor. A bevételezett összeg döntő részét a korábban tisztán hazai forrásból - a Gyorsforgalmi úthálózat fejlesztése előirányzat túllépésének Kormány határozattal történő engedélyezése következtében – megkezdett, de uniós finanszírozásba bevonandó projektek kiadásaira jutó uniós forrás elszámolásai jelentették. Ezt egészítette ki a Kohéziós Alap projektek utolsó 20%-ának megtérüléseként jelentkező 972,8 millió forint, illetve az I. Nemzeti Fejlesztési Terv 2009-ben elszámolásra kerülő európai uniós bevételei 4,3 milliárd forint összegben.

Dr. Matolcsy György
nemzetgazdasági miniszter